

วิทยานิพนธ์นี้ เกิดจากความสนใจวิถีชีวิตและการอยู่อาศัยของคนเมือง ในแง่ของข้อจำกัดต่างๆอันส่งผลต่อการใช้พื้นที่ การเลือกใช้วัสดุ โครงสร้างและวิธีการก่อสร้าง ข้อจำกัดเหล่านี้ ได้แก่ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ดิน ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการก่อสร้าง วัสดุ และอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้คนเหล่านี้จำเป็นต้องสร้างสรรค์ สถาปัตยกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับการอยู่อาศัยของตนเอง รวมไปถึงการปรับตัว และการปรับใช้พื้นที่อย่างหลากหลายและคุ้มค่ามากที่สุด

การศึกษานี้ได้พิจารณาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน การแก้ปัญหา ภูมิปัญญาต่างๆ ทักษะ และความชำนาญที่มีอยู่แล้ว อันสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการสร้างและปรับปรุงบ้านคนเมืองได้เป็นอย่างดีเหมาะสม มีการปรับใช้พื้นที่ การนำวัสดุ และทักษะความชำนาญที่มีในท้องถิ่นมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาแนวคิดการใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า (Reuse-Recycle)

วิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น 4 บท บทแรกคือบทนำ บทที่ 2 คือการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเบื้องต้น ได้แก่ จุดกำเนิดและวิวัฒนาการของสลัมรวมทั้งมุมมองแนวความคิดในการพัฒนาที่น่าสนใจ คือการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบผัง จะเห็นได้จากกรณีศึกษาการทำงานของกลุ่มสถาปนิก CASE และจากการเข้าร่วมโครงการฝึกปฏิบัติการพัฒนาชุมชน ย่านพระราม 3 นอกจากนี้ในบทนี้ยังศึกษาการอยู่อาศัยด้วยภูมิปัญญาพื้นถิ่น โดยใช้เรือนพื้นถิ่นเป็นกรณีศึกษา การศึกษานี้เน้นแนวความคิดการใช้พื้นที่และวัสดุอย่างคุ้มค่า ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมในมุมมอง

ในบทที่ 3 การสำรวจภาคสนาม ได้เลือกสำรวจบ้านหลังที่มีความน่าสนใจ 10 หลัง โดยเน้นที่แนวความคิดของชาวบ้าน ที่มีต่อบ้าน การอยู่อาศัย การเลือกใช้วัสดุ ข้อจำกัดต่างๆ รวมไปถึงแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งพบว่าชาวบ้านมีการสร้างสรรค์ ใช้ภูมิปัญญา ประยุกต์ใช้วัสดุ โครงสร้าง และปรับใช้สอยพื้นที่ได้อย่างน่าสนใจ และทำให้บ้านสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานได้เป็นอย่างดี

บทที่ 4 คือการวิเคราะห์และการเปรียบเทียบ ประกอบด้วยการวิเคราะห์การเลือกใช้วัสดุ โครงสร้าง และการปรับใช้สอยพื้นที่ที่เกิดขึ้น ข้อจำกัดและการแก้ปัญหา และการเปรียบเทียบบ้านคนเมืองกับเรือนพื้นถิ่น เพื่อแสดงถึงภูมิปัญญาของคนเมือง และการปรับประยุกต์ความชำนาญแบบชาวบ้านชนบทกับสภาพแวดล้อมความเป็นเมือง

ในบทสุดท้าย ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ชาวบ้านสามารถออกแบบวางผัง ใช้สอยพื้นที่ทุกส่วนอย่างคุ้มค่า มีการปรับเปลี่ยนการใช้อย่างสัมพันธ์กับช่วงเวลาและกิจกรรมที่เกิดขึ้น การประยุกต์ใช้วัสดุอย่างสร้างสรรค์ การเลือกใช้โครงสร้างและวิธีการก่อสร้างที่สอดคล้องกับทักษะความชำนาญที่มี ทำให้บ้านคนเมืองสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานได้เป็นอย่างดีภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ

This thesis was inspired by my interesting in lifestyles and inhabitations of the urban poor people, especially, difficult and limited conditions of site, land area, budget, construction time as well as materials and equipment. These factors would essentially influence the applications of occupied spaces, materials used, structures and constructions. The study concentrated in the lifestyle, problem solving, wisdom and local skills in the development and adaptability of the urban poor people.

It is divided into four parts. The first chapter is an introduction. The second one involves background information. It shows the originality and the evolution of slum communities with a "people - participation". This idea is further developed by the architect group, CASE (Community Architects for Shelter and Environment), and my experience in "Building Communities: The Informal Settlements of Rama III Workshop". In addition, this chapter also shows the studies in Thai vernacular architecture wisdom and the idea of reuse-recycle in design.

The third chapter is the fieldwork studies in 10 different houses. The method is to interview the house owner answering the information from his / her view, inhabitation, materials, limited conditions and problem solving. It is found that those urban poor people were very keen in applying their wisdoms to adapt their materials, spaces and structure for their constructions in order to fulfill their basic needs.

The forth one is the analysis and comparison. It presents various aspects of analysis on how the urban poor people use their local wisdoms to adapt themselves to an urban context. Furthermore, the comparison between Thai vernacular architecture and their houses is explored.

The last chapter concludes the study that the urban poor people have their own creativities in space adaptability, applying low-cost or free materials, basic structure and local skill construction to build their houses that can response to their basic needs, despite many limited conditions.